

Sveriges pensioner 2006–2018

Allmän inkomstgrundad pension, tjänstepension
och privat avdragsgill pension

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Sammanfattning	i
1. Inledning	1
2. Inbetalda pensionsavgifter	3
3. Pensionsutbetalningar.....	7
4. Förvaltad pensionskapital	8
5. Tjänstepension – en jämförelse av premier och utbetalningar	10
6. Förmånsbestämda pensioner i kommuner och landsting.....	12
6.1. Nytt intjänande.....	13
6.2. Förmånsbestämt kapital	14
6.3. Pensionsskuld för förmånsbestämda pensioner	15
6.4. Utbetalningar	17
6.5. Sammanställning av beloppen för 2018	18
7. Individuellt privat pensionssparande 1994–2018	19
7.1. In – och utbetalningar i IPS	19
7.2. Pensionskapitalet i IPS.....	20
Referenser	22
Bilaga 1 Underlag till figurerna.....	23
Inkomstgrundad allmän pension	23
Premiepension	24
Tjänstepension.....	25
Avdragsgillt privat pensionssparande	26
8. Bilaga 2 Datakällor	27
Inkomstgrundad allmän pension	27
Tjänstepension.....	27
Förvaltad tjänstepensionskapital.....	27
Premier för tjänstepension	28
Utbetalningar av tjänstepension	28
Avdragsgillt privat pensionssparande	29
Förvaltad kapital och premier för avdragsgillt privat pension	29
Utbetalningar av privat avdragsgill pension	29
Bilaga 3 Tjänstepensionsplanerna	30
Tjänstepensionsplanerna.....	30
ITP – privatanställda tjänstemän.....	31
SAF-LO – privatanställda arbetare.....	31
KAP-KL/AKAP-KL – kommun- och landstingsanställda	31
PA 16 – för statligt anställda.....	32
Bilaga 4 Tjänstepensionskapitalet.....	34
Tjänstepensionskapitalet och avtalsområde	35
Privatanställda tjänstemän.....	35
Privatanställda arbetare	35
Anställda inom kommuner och landsting.....	35

Statligt anställda	36
Bilaga 5 Privat pensionssparande	37

Sammanfattning

Pensionerna i Sverige har fortsatt att växa och det samlade förvaltade pensionskapitalet uppgick till 6 000 miljarder kronor 2018. Både in- och utbetalningarna har ökat och uppgick till 519 miljarder kronor respektive 467 miljarder kronor 2018.

Det samlade förvaltade pensionskapitalet inom den allmänna inkomstgrundande pensionen, tjänstepensionen och den avdragsgilla privata pensionen beräknas ha uppgått till 6 000 miljarder kronor den 31 december 2018. Det är en ökning med cirka 29 miljarder kronor sedan föregående år och en real ökning med cirka 2 900 miljarder kronor sedan 2006. Det förvaltade kapitalet inom den allmänna pensionen utgjorde 43 procent av det samlade pensionskapitalet 2018, varav buffertkapitalet motsvarade 23 procentenheter och premiepensionskapitalet 20 procentenheter. Tjänstepensionen utgjorde cirka 49 procent av det samlade kapitalet för detta år (endast pensionsförsäkringskapital ingår i beräkningarna) medan det privata pensionskapitalet utgjorde åtta procent.

Inflödet av de allmänna pensionsavgifterna, tjänstepensionspremierna och sparandet i de privata avdragsgilla pensionssparformerna har ökat reallt under perioden 2006–2018 från 345 miljarder kronor till 519 miljarder kronor. De allmänna pensionsavgifterna utgjorde närmare 63 procent av de totala inbetalningarna under 2018 medan motsvarande andel av tjänstepensionen utgjorde 37 procent. Inbetalningarna till det avdragsgilla privata pensionssparandet har minskat kraftigt sedan 2014 beroende på att avdragsutrymmet minskades 2015 och på att avdragsmöjligheten slopades för den breda allmänheten 2016. Inbetalningarna till privat pension summerade till närmare 2 miljarder kronor i slutet av 2018.

Beloppet för de samlade pensionsutbetalningarna beräknas ha ökat från 307 miljarder kronor 2006 till ungefär 467 miljarder 2018. I slutet av 2018 utgjorde inkomstpensionen 65 procent av de totala pensionsutbetalningarna medan motsvarande andelar för tjänstepension och privat pension var 27 procent respektive 6 procent. Utbetalningarna av premiepensionen är fortsatt förhållandevis låga och uppgår till närmare två procent av de samlade pensionsutbetalningarna. Utbetalningarna av allmän inkomstgrundad pensionen har ökat under perioden med 54 procent (reallt). Utbetalningar av tjänstepensionen och privat pension har ökat med 48 procent respektive 43 procent.

Uppgifterna om tjänstepensioner i denna rapport är ungefärliga eftersom vi i vissa fall saknar underlag för pensionsutfästelser tryggade på annat sätt än genom pensionsförsäkring.

Till följd av den växande befolkningen och ekonomin har de samlade in- och utbetalningarna av pensioner och det samlade pensionskapitalet ökat över tid. Denna utveckling bedöms fortsätta i Sverige.

1. Inledning

I denna rapport ger Pensionsmyndigheten en övergripande beskrivning av hur pensionsbeloppen för inkomstgrundad allmän pension, tjänstepension och avdragsgillt privat pensionssparande har utvecklats under perioden 2005–2018. Myndighetens syfte med beskrivningen är att bidra till en bättre förståelse för den samlade pensionens betydelse i samhället. Vi redovisar tidsserier över de reala beloppen för inbetalda allmänna pensionsavgifter, försäkringspremier och belopp för privat sparande, över utbetalda pensioner samt över förvaltad kapital. Motsvarande nominella belopp finns i bilaga 1.

Nyheter i årets rapport

Rapporten är årligt återkommande och i årets version använder vi, till skillnad från föregående år, reviderade data över tjänstepensioner. Denna förbättring har varit möjlig tack vare Svensk Försäkring som tillgängliggjort sin statistikdatabas. Databasen innehåller de uppgifter som bland annat livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna är skyldiga att rapportera in till Finansinspektionen. En betydande skillnad i statistiken från föregående års statistik över tjänstepensioner och privat pensionsförsäkring är att uppgifter om inbetalda försäkringspremier numera är renodlade från inflyttat kapital. Tidigare har vi alltså överskattat det nya intjänandet till tjänstepension och privat pension. Längre fram i rapporten redovisas även beloppen för inflyttat kapital.

En annan nyhet i årets rapport är att vi har ett separat kapitel som visar utvecklingen av individuellt pensionssparande (IPS) från det att sparformen infördes 1994 till och med 2018. Troligen är det sista året som IPS ingår i statistiken över Sveriges pensioner eftersom Riksbanken, som ansvarar för att hämta in statistikuppgifter av IPS, har beslutat att från och med 2019 upphöra med uppgiftsinhämtningen eftersom inflödet till sparformen är relativt lågt.

Avgränsningar i data

Den inkomstgrundade allmänna pensionen utgörs av inkomstpension, tilläggspension och premiepension. Inkomst- och tilläggspensionen är ett fördelningssystem med en kapitalbuffert och denna buffert ingår i rapportens statistik över förvaltad kapital. Premiepensionen är däremot ett fullt fonderat premiereservsystem där det förvaltade kapitalet representeras av försäkringstillgångar (fondförsäkring, traditionell försäkring och den tillfälliga förvaltningen). De data som ligger till grund för allmän pension är baserade på uppgifter från olika årgångar av Orange rapport (Pensionssystemets årsredovisning).¹

¹ | Pensionsmyndighetens årliga redovisning av pensionssystemet "Orange rapport – pensionssystemets årsredovisning", redovisas uppgifterna enbart för det senaste året. Rapporterna finns på

Det finns ingen myndighet som har statistikansvar över tjänstepensioner samtidigt som tjänstepensionsbranschen inte själva tillhandahåller statistik för att ge en samlad bild av tjänstepensionsbeloppen. Uppgifterna om tjänstepensioner och privat avdragsgillt pensionssparande är i huvudsak baserade på Svensk försäkrings statistikdatabas (se ovan) men har även kompletterats med andra datakällor. I bilaga 2 redogör vi för de datakällor som rapporten baseras på.

Beloppen för tjänstepensioner är ungefärliga i rapporten eftersom vi i vissa fall saknar underlag när pensionsutfästelser har tryggats på annat sätt än genom pensionsförsäkring. I de flesta fall är det uppgifter om avsättningar och kapital för förmånsbestämda tjänstepensioner som tryggats genom överföring till pensionsstiftelse, genom kreditförsäkring och beskattningsrätten som kan saknas. De förmånsbestämda utfästelser som är tryggade på dessa sätt utgör fortfarande betydande belopp även om samtliga större kollektivavtalsområden har övergått till renodlade avgiftsbestämda tjänstepensioner för yngre generationer av arbetskraft.

När det gäller statistiken över utbetalda tjänstepensioner är uppgifterna nästan nog kompletta för alla tryggandeformer, men det är inte möjligt att se vilka utbetalningar som kommer från respektive tryggandeform och respektive avtalsområde. Uppgifterna om tjänstepensionsutbetalningar kan innehålla även andra belopp än ålderspension, till exempel kan eventuell utbetald efterlevandepension ingå.

Med privat pensionssparande avser rapporten det avdragsgilla privata pensionssparandet och det omfattar traditionell pensionsförsäkring, pensionsförsäkring i fonder och individuellt pensionssparande (IPS) utan försäkringsinslag. Statistiken över pensionsförsäkringspremier är underskattad i rapporten eftersom delar av premierna ingår i statistiken över tjänstepensionspremier.

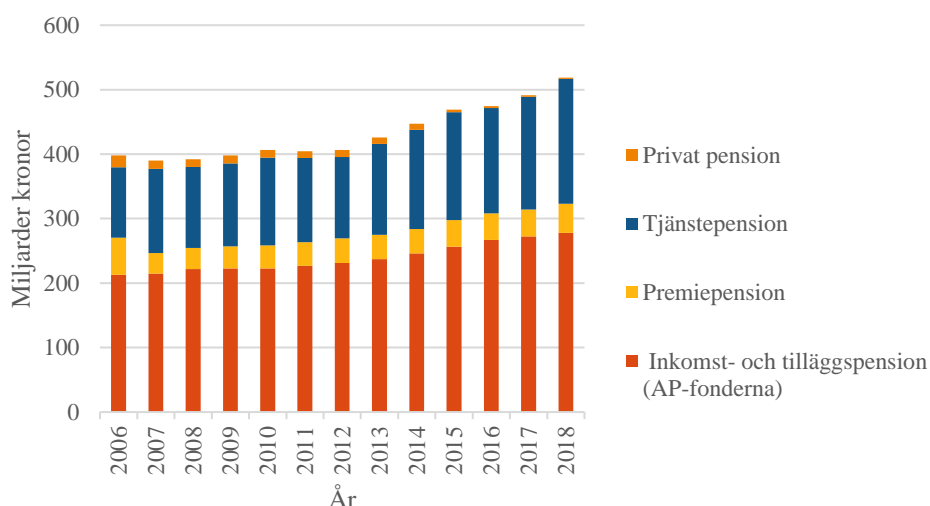
Uppgifterna för de olika pensionsdelarna i rapporten är inte alltid jämförbara över tid eftersom grunderna för underlagen har ändrats något vissa år. I bilaga 2 ger vi en övergripande bild av de svagheter som finns i rapportens dataunderlag.

2. Inbetalda pensionsavgifter

De årliga inbetalningarna i form av pensionsavgifter till inkomst- och premiepensionen samt av premier till tjänstepensioner och privata pensionsförsäkringar har ökat över tid och beräknas uppgå till sammanlagt 491 miljarder kronor i slutet av 2018 (502 miljarder kronor för 2017), se figur 2.²

I kronor räknat har inbetalningarna till den allmänna inkomstgrundade pensionen ökat mest under perioden och i slutet av 2018 uppgick dessa inbetalningar till 323 (314) miljarder kronor, varav avgifterna till premiepensionen uppgick till 45 (42) miljarder kronor. Pensionsavgifterna till inkomst-/tillägspensionen utgjorde 54 procent av de samlade inbetalningarna medan motsvarande avgifter för premiepensioner var närmare nio procent. Notera att i pensionsavgifterna för allmän pension ingår barnårskrätter och studierätter men inte rätt till garantipension.³

Figur 1 Totalt inbetalda pensionsavgifter, premier och sparbelopp per den 31 december, i 2018 års priser

Källor: Se bilaga 1 Underlag till diagrammen och bilaga 2 Datakällor. Not 1: I beloppen för inkomst-tilläggs- och premiepension innehåller även de avgifter som betalas in för barnårskrätter och studierätter. Not 2: Det relativt höga beloppet för premiepensionen 2006 beror på att detta år gjordes en ändring av de administrativa rutinerna vid årsskiftet. Justeringen medförde en fördubblad redovisning av premieinkomsterna 2006 i Orange rapport.⁴ Not 3: Tjänstepensionskassor erbjuder även avdragsgillt privat pensionssparande men premierna för denna sparform ingår i beloppen för tjänstepensionspremier.

² Orsaken till att vi år 2019 beskriver situationen per sista december 2018 och inte 2019 är eftersläpningen i de sammanställningarna av tjänstepensionsavgifter vi använder för rapporten. Pensionsmyndigheten lämnar i februari varje år sin redovisning.

³ Rätten till garantipension baseras bland annat på antalet bosättningsår i Sverige.

⁴ Före 2006 fick dåvarande Premiepensionsmyndigheten information om pensionsspararnas premiepensionsrättigheter i januari två år efter intjänandeåret. Informationen för 2004 års intjänande kom alltså i januari 2006 och då fördes avgiftsinkomsten från premiepensionen över till

Premierna för tjänstepensionens pensionsförsäkringar beräknas till 194 (175) miljarder kronor för 2018 och de motsvarade 37 procent av de totala pensionsinbetalningarna detta år. Det är sannolikt högkonjunkturen i kombination med flera förändrade avtal med högre avsättningar till tjänstepension som förklarar de senaste årens ökning av premieinbetalningarna. Nytt i årets rapport är att vi har haft möjlighet att rensa bort inflyttade tjänstepensionsförsäkringar i statistiken över premierna för livförsäkringsföretagen och tjänstepensionskassorna. Det innebär att vi inte längre överskattar det nyintjänade beloppet till tjänstepensionsförsäkringar. Under perioden 2011–2018 har det inflyttade kapitalet som andel av premierna ökat från åtta procent till 15 procent och uppgick till drygt 33 miljarder kronor 2018, se tabell 1 nedan.⁵

pensionsspararnas premiepensionskonton. År 2006 ändrades rutinen för placering av nya pensionsrätter (för både nya och befintliga pensionssparare) till att ske i december ett år efter intjänandeåret. Det innebar att medel för premiepensionsrättigheter intjänade under 2005 fördes över till spararnas premiepensionskonton. Därmed blev avgifter för två år överförda till spararnas premiepensionskonton under 2006.

⁵ $11,57 / (11,5 + 139) = 0,08$ och $33,1 / (33,1 + 189) = 0,15$.

Tabell 1 Inflyttat tjänstepensionskapital i livförsäkringsföretag och tjänstepensionskassor, nominella belopp i miljoner kronor

	Tjänstepension, inflyttat kapital, livförsäkrings- företag	Tjänstepension, inflyttat kapital, tjänstepensions- kassor	Summa inflyttat kapital
2006	-	0,3	0,3
2007	-	-	-
2008	-	1,8	1,8
2009	-	3,1	3,1
2010	-	2,7	2,7
2011	11 510	26	11 536
2012	18 080	26	18 106
2013	17 852	1,0	17 853
2014	18 059	-	18 059
2015	24 230	89	24 319
2016	21 001	118	21 119
2017	28 905	24	28 929
2018	33 092	26	33 118

Svensk försäkrings statistikdatabas. Not 1: Premier för privat pensionsförsäkring som tjänstepensionskassorna tillhandahåller ingår i tjänstepensionskassornas uppgifter över tjänstepensionspremier.

Nysparandet i det avdragsgilla privata pensionssparandet uppgick till drygt 2 (2) miljarder kronor.⁶ Nysparandet är oförändrat sedan föregående år men har minskat under senare år, till exempel uppgick nysparandet till 10 miljarder kronor 2014. Nedgången förklaras av att avdragsrätten sänktes under 2015, från 12 000 kronor per år till 1 800 kronor per år, för individer som tjänat in till tjänstepension i sin anställning, det vill säga för majoriteten av spararna. Vidare slopades avdragsrätten helt för samma grupp individer från och med årsskiftet 2015/2016. Det är alltså möjligt att pensionsspara privat med avdragsrätt för personer som inte har pensionsrätt i anställning (tjänstepension) eller är egenföretagare. Som framgår av tabell 2 nedan så

⁶ Nytt i årets rapport är att vi har haft möjlighet att rensa bort flyttade privata pensionsförsäkringar i statistiken över premierna för livbolagen (men inte för tjänstepensionskassor). Beloppet för privat pensionsförsäkring är därför en underskattning av det verkliga beloppet. Statistiken över flyttade privata pensionsförsäkringar visar att inbetalda premier för totala beståndet av privat pensionssparande uppgick till 5 miljarder kronor 2018.

överstiger beloppet för det inflyttade kapitalet premiebeloppet med cirka en halv miljard kronor.

Tabell 2 Inflyttat privat pensionsförsäkringskapital i livförsäkringsföretag, nominella belopp i miljoner kronor

År	Privat pensions- försäkring
2011	2 619
2012	3 767
2013	4 043
2014	3 260
2015	3 268
2016	2 215
2017	2 360
2018	2 570

Källa: Svensk försäkrings statistikdatabas. Not: Premier för de privata pensionsförsäkringar som tjänstepensionskassorna tillhandahåller ingår inte i tabellen.

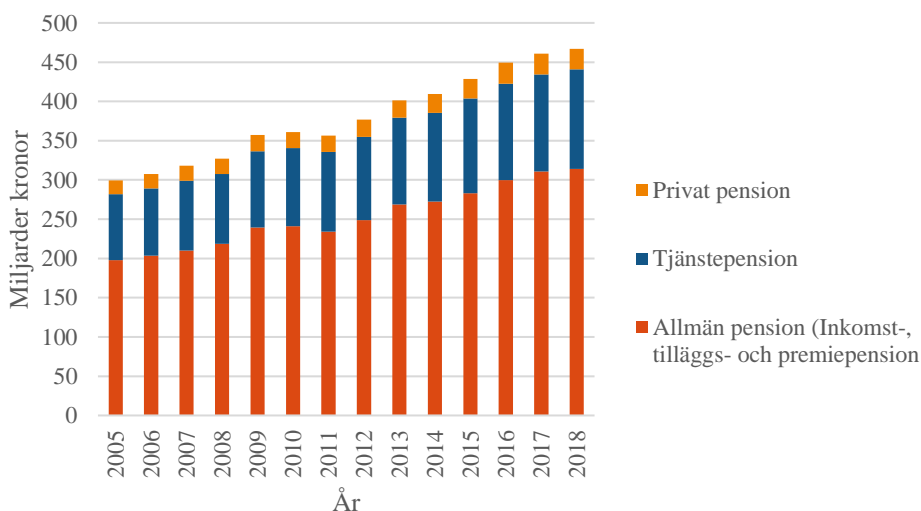
3. Pensionsutbetalningar

De sammanlagda pensionsutbetalningarna ökade realt från cirka 299 miljarder kronor 2005 till 467 (461) miljarder kronor 2018, se figur 3. I kronor räknat står den allmänna pensionen för den största ökningen under perioden. Under 2018 betalades cirka 314 miljarder kronor ut i inkomstgrundad allmän pension, varav premiepensionsutbetalningarna uppgick till drygt 9 miljarder kronor. Utbetalningarna av de inkomstgrundande förmånerna har ökat med 54 procent sedan 2006. De inkomstgrundande pensionsförmånerna kan börja betalas ut tidigast från 61 års ålder.

Det betalades ut 127 (123) miljarder kronor i tjänstepension under 2018. Tjänstepensionerna utgjorde 27 (27) procent av de sammanlagda utbetalningarna. Utbetalningarna har ökat med 48 procent sedan 2006. Tjänstepensioner kan enligt lag betalas ut från 55 års ålder men avtalsparterna kan välja en högre första utbetalningsålder.

Utbetalningarna från det avdragsgilla pensionssparandet har minskat jämfört med det föregående året och de uppgick till 26 (27) miljarder kronor. Utbetalningar har ökat med 43 procent sedan 2006. Individen kan påbörja uttag av privat pension från 55 års ålder, men uppgifterna i figur 3 inkluderar enbart individer som är 65 år eller äldre. Eventuella utbetalningar av IPS ingår fortsatt i denna del av statistiken.

Figur 2 Totalt utbetalda pensioner per den 31 december, i 2018 års priser

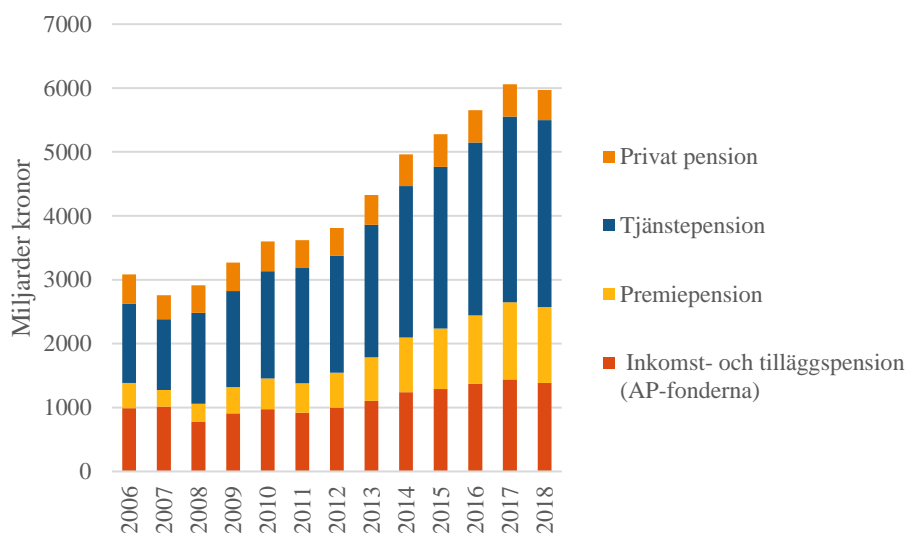

Källor: Statistiska centralbyrån (SCB), se bilaga 1 Underlag till diagrammen och bilaga 2 Datakällor. Not 1: Beloppen för utbetalda tjänstepensioner och avdragsgillt privat pensionssparande inkluderar personer som är 55 år eller äldre.

4. Förvaltad pensionskapital

Det samlade pensionskapitalet för Sveriges pensioner beräknas uppgå till närmare 6 000 miljarder kronor i slutet av 2018 (drygt 6 000 miljarder kronor). Kapitalet utgörs av allmän pension (det förvaltade buffertkapitalet i Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna samt premiepensionskapitalet), tjänstepension (pensionsförsäkringskapital) och kapitalet i privat avdragsgill pensionsförsäkring (privat pension). Kapitalet har ökat realt med cirka 2 900 miljarder kronor sedan 2006. Ökningen har i stort sett varit kontinuerlig över tid, med undantag för den globala finanskrisen 2008 då bland annat aktiekurserna föll kraftigt, se figur 1. Nedgången detta år förklaras till stor del av att en betydande andel av pensionskapitalet var placerat i aktier.

Figur 3 Totalt förvaltad pensionskapital per den 31 december, i 2018 års priser

Källor: se bilaga 1 Underlag till diagrammen och bilaga 2 Datakällor. Not 1: Individuellt privat pensionssparande (IPS) ingår inte längre i kapitalet över Sverige pensioner.

Buffertkapitalet utgör 23 (24) procent det samlade pensionskapitalet medan premiepensionen utgör 20 (20) procent. Däremot utgör premiepensionskapitalet närmare 46 (46) procent av det förvaltade kapitalet inom den allmänna pensionen 2018. Den betydande andelen beror på att premiepensionssystemet är ett fullfonderat premiereservsystem medan inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem där det förvaltade kapitalet utgörs av buffertkapitalet i AP-fonderna.⁷

⁷ Ett fördelningssystem kännetecknas av att det saknas juridiska eller andra krav eller ambitioner om att hålla tillgångar motsvarande pensionsåtaganden. Det innebär bland annat att de inkomstpensioner som Pensionsmyndigheten betalar ut under ett år mer eller mindre finansieras genom den pensionsavgift som betalas in samma år.

I slutet av 2018 uppgick de samlade tillgångarna i inkomstpensionssystemet till 9 600 (9 400) miljarder kronor, varav avgiftstillgången – det immateriella värdet av avgiftsflödet – stod för 8 200 (8 000) miljarder kronor eller 86 procent av tillgångarna medan buffertkapitalet stod för 1 400 (1 400) miljarder kronor eller 14 procent.⁸ Pensionsskulderna i inkomstpensionssystemet uppgick vid samma tillfälle till ungefär 9 100 (9 100) miljarder kronor.⁹

Tjänstepensionskapitalet uppgick till 2 900 (2 800) miljarder kronor under 2018. Under flertalet av åren 2006–2018 uppgår det beräknade tjänstepensionskapitalet till cirka 48 procent av det samlade pensionskapitalet.¹⁰

Det samlade kapitalet för privat avdragsgill pensionsförsäkring minskade till 476 (495) miljarder kronor 2018.

⁸ Buffertkapitalet i Första – Fjärde och Sjätte AP-fonderna används för att utjämna under- eller överskott som uppstår när beloppet för de samlade pensionsutbetalningarna överstiger eller understiger samma års inbetalade pensionsavgifter. De årliga beloppen för utbetalning av inkomst- och tilläggspensionerna utgör sedan några år tillbaka cirka 21 procent av buffertkapitalet.

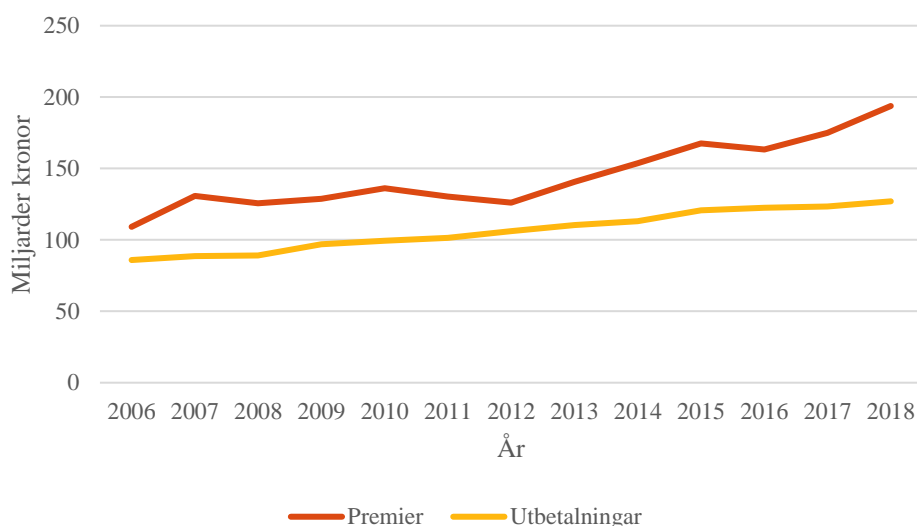
⁹ Beloppen i stycket är i nominella värden.

¹⁰ I beräkningarna av tjänstepensionskapital ingår enbart de pensionsutfästelser som tryggas genom pensionsförsäkring. Utfästelser tryggade genom kreditförsäkring, överföring till pensionsstiftelser eller genom kommuners, landstings och statens beskattningsrätt ingår inte i våra beräkningar.

5. Tjänstepension – en jämförelse av premier och utbetalningar

Skillnaden mellan tjänstepensionspremier och utbetalningar av tjänstepension har ökat under perioden 2012–2018, från 20 miljarder till 67 miljarder kronor, beroende på att ökningstakten i inbetalningarna är högre än för utbetalningarna. Förklaringar till skillnaden i utvecklingen mellan in- och utbetalningar är att avsättningarna i flera avtal ökat samt att såväl arbetskraften som sysselsättningsgraden under senare år har ökat, vilket i sin tur har bidragit till att inbetalningarna till tjänstepension har ökat. Tjänstepensionsutbetalningarna är i jämförelse med inbetalningarna mindre känsliga för förändringar på arbetsmarknaden.

Figur 4 Premier till och utbetalningar av tjänstepension per den 31 december, i 2018 års priser

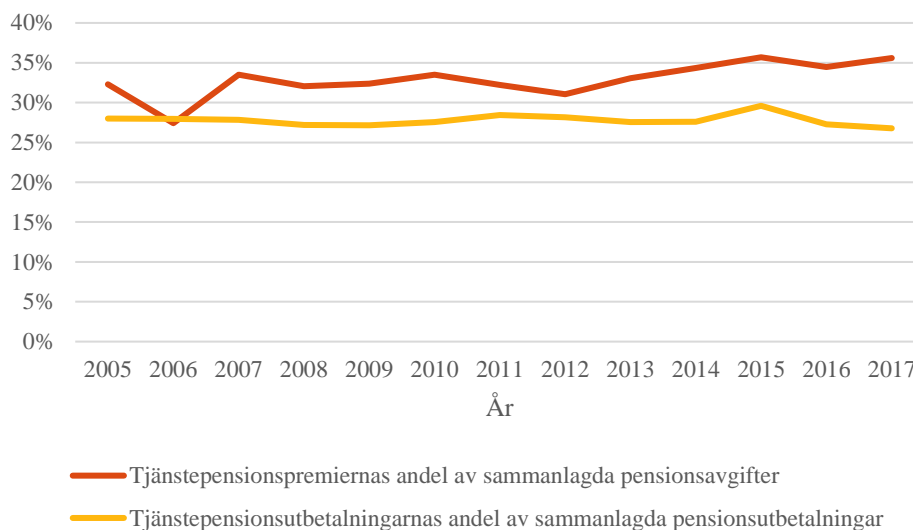
Källor: Se bilaga 1 Underlag till diagrammen och bilaga 2 Datakällor. Not 1: Premier för tjänstepensionsutfästelser tryggade genom pensionsförsäkring ingår i underlagen för pensionsavgifter medan övriga tryggandeformer för tjänstepensionen inte ingår. Däremot ingår samtliga tjänstepensioner i underlagen för utbetalningar. Not 2: Utbetalningarna enbart inkluderar individer som är 55 år eller äldre.

Tjänstepensionerna svarar för en större andel av de samlade pensionsavgifterna än av de totala pensionsutbetalningarna, se figur 5. Under senare år har tjänstepensionernas andel ökat och de utgjorde 37 procent 2018. Tjänstepensionsutbetalningarnas andel har däremot varit relativt stabil kring 28 procent under perioden 2006–2018.

Skillnaderna mellan in- och utbetalningar är betydande trots att tjänstepensionsutfästelser tryggade på annat sätt än genom pensionsförsäkring inte ingår i beloppen för premier medan de däremot

ingår i beloppen för utbetalningar. För vidare information om brister i data, se i bilaga 2.

Figur 5 Tjänstepensionen som andel av sammanlagda pensionsavgifter respektive pensionsutbetalningar per den 31 december

Not 1: Premier för tjänstepensionsutfästelser tryggade genom pensionsförsäkring ingår i underlagen för pensionsavgifter medan övriga tryggtandeformer för tjänstepensionen inte ingår. Däremot ingår samtliga tjänstepensioner i underlagen för utbetalningar. Not 2: Utbetalningarna för tjänstepension inkluderar individer som är 55 år eller äldre.

6. Förmånsbestämda pensioner i kommuner och landsting

I det här kapitlet ger vi en bild av utvecklingen för nytt intjänande och pensionsskulden för de förmånsbestämda tjänstepensioner som finns i kommun- och landstingssektorn för perioden 2008–2018.¹¹ För att kunna jämföra med premier i pensionsförsäkring har vi definierat nytt intjänande för förmånsbestämd tjänstepension som teknisk premie. Beloppen över nytt intjänande är framtagna för anställningar ingångna 1998 eller senare, medan beloppen över pensionsskulden är framtagna för anställningar som påbörjats även före 1998.

De pensionsbelopp som vi redovisar är ungefärliga. Statistiken är till stora delar baserad på den inrapportering som landets 290 kommuner och 20 landsting/regioner gör till SCB men också på databearbetningar från de aktörer som administrerar kommun- och landstingssektorns tjänstepensioner. Bilaga 6 visar vilka uppgifter som ingår i våra beräkningar av nytt intjänande för förmånsbestämda pensioner.

Tjänstepensionsavtalen i kommun- och landstingssektorn har omförhandlats ett flertal gånger under de senaste 30 åren och många arbetstagare omfattas av mer än ett av sektorns pensionsavtal. Fram till och med 1997 var tjänstepensionen helt förmånsbestämd (pensionsavtal PA–KL), se tabell 1 nedan. Från och med 1998 var tjänstepensionen avgiftsbestämd för inkomster upp till och med taket i socialförsäkringen medan den varit förmånsbestämd för delar över taket (PFA). För de födda 1985 eller tidigare har tjänstepensionen fortsatt både en avgiftsbestämd och en förmånsbestämd del. Den avgiftsbestämda innebär att 4,5 procent av lönen upp till och med 30 inkomstbasbelopp sätts av till tjänstepension. Den förmånsbestämda pensionen gäller för lönedelen mellan 7,5 inkomstbasbelopp och upp till och med 30 inkomstbasbelopp (KAP–KL). För de som är födda efter 1985 är hela pensionen avgiftsbestämd (AKAP–KL). Avgiftens storlek uppgår till 4,5 procent av lönen upp till 7,5 inkomstbasbelopp och 30 procent på lönedelar därutöver upp till 30 inkomstbasbelopp.

¹¹ Statistiken i kapitlet kommer från KPA Pension och Skandikon via SKL (Sveriges kommuner och landsting). Kommuner och landsting kan köpa pensionsförsäkring för att minska pensionsskulden i balansräkningen. I de fall detta har gjorts så ingår inte de försäkrade beloppen i vår redovisning.

Tabell 3 Tjänstepensionsavtalens konstruktion i kommun- och landstingssektorn

Period	Pensionsavtal	För lön upp till "tak	För lön över "tak
1985-1997	PA-KL	Förmånsbestämt	Förmånsbestämt
1998-2005	PFA	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt
2006-	KAP-KL	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt
2014-	AKAP-KL	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt

Källa: RIPS 17 – Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld. Not: Det så kallade taket är den övre gränsen för den pensionsgrundande inkomsten inom det allmänna pensionssystemet.

Förtroendevalda har också rätt till tjänstepension men reglerna för dessa pensioner fastställs inte genom ett centralt kollektivavtal. Det är upp till varje kommun och landsting att fastställa pensionsbestämmelser. De flesta brukar följa SKL:s rekommendationer om pensioner men det finns undantag, till exempel så är inte riktlinjerna enhetliga för beräkning av förtroendevaldas pensionsskuld.¹² Det finns i dagsläget cirka 40 000 förtroendevalda i kommuner och landsting.

6.1. Nytt intjänande

Med nytt intjänande avser vi här det belopp som kommuner och landsting har avsatt under året för att trygga de förmånsbestämda pensionsutfästelserna, det vill säga teknisk premie, och beräknas enligt följande:

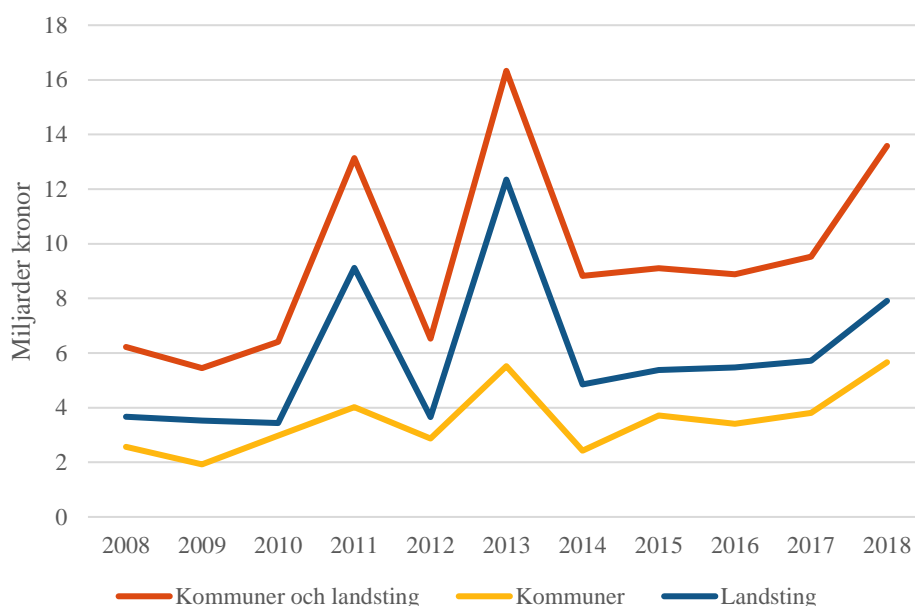
Totala kostnader för tjänstepensioner, exklusive finansiella kostnader, minus utbetalningar av tjänstepensioner som tjänats in före 1998 minus totalt nytt intjänande för nya avgiftsbestämda tjänstepensioner (det vill säga inbetalda pensionspremier).¹³

Summa nytt intjänande till de förmånsbestämda tjänstepensionerna i kommun- och landstingssektorn uppgick till cirka 14 (10) miljarder kronor 2018 och det motsvarade cirka tre procent av de samlade tjänstepensionspremierna i Sverige det året.

¹² De förtroendevaldas pensionsskuld styrs inte av centrala avtal och därför kan det finnas andra riktlinjer för denna grupp. I bilaga till Sveriges kommuner och landsting (2017) har riktlinjer för hur beräkningarna kan göras i de fall då de lokala avtalen är liktydiga med bestämmelser enligt SKL:s rekommendationer.

¹³ Det finns en redovisningsmässig skillnad mellan förmånsbestämd tjänstepension intjänad före 1998 och intjänad från och med 1998. De förmånsbestämda pensioner som är intjänade före 1998 finns inte upptagna i kommuners och landstings balansräkning. Dessa pensioner kostnadsförs vid utbetalning och därför ingår de i beräkningen av teknisk premie. För mer information, se SKL (2017).

Figur 6 Nytt intjänande av förmånsbestämda pensioner per den 31 december, i 2018 års priser

Källa: Sveriges kommuner och landsting. Not 1: Nytt intjänande motsvarar teknisk premie. Not 2: Diskonteringsräntan sänktes 2011 och 2013 i enlighet med de antagna riktlinjerna för redovisning. Räntesänkningarna avsåg 2012 respektive 2014 men tillämpades i redovisningen året innan. Om diskonteringsräntan hade varit oförändrad för dessa år så hade det samlade beloppet för kommuner och landsting varit 4,2 för 2011 och 5,2 för 2013. Not 3: Premier för den del av pensionsskulden som är tryggad genom pensionsförsäkring ingår inte i beloppen.

De relativt stora förändringarna i intjänandet för åren 2011 och 2013 kommer av att diskonteringsräntan i kommunernas och landstingens redovisningsmodell sänktes till följd av sjunkande realränta. Effekten blir större för landstingen på grund av att de har en högre pensionsskuld intjänad före 1998.

6.2. Förmånsbestämt kapital

Många landsting har satt av medel för att finansiera framtida utbetalningarna av förmånsbestämda tjänstepensioner. Medlen förvaltas i så kallade pensionsportföljer men pengarna är inte öronmärkta och kan därför användas till att finansiera annan verksamhet. De tre största landstingen har inte pensionsportföljer.

De avsatta medlen uppgick till sammanlagt cirka 74 miljarder kronor i slutet av 2018, varav 42 procent var placerat i aktier. Det förmånsbestämda kapitalet utgjorde samma år cirka en procent av det samlade förvaltade pensionskapitalet inom tjänstepensionsområdet.¹⁴ Uppskattningen av

¹⁴ Tillgångarna i de så kallade pensionsportföljerna värderas i regel utifrån lägsta värdets princip, det vill säga de marknadsvärderas inte. För mer information, se SKL (2017).

beloppen baseras på svaren från en enkätförfrågan som SKL skickat ut till kommunerna och landstingen.

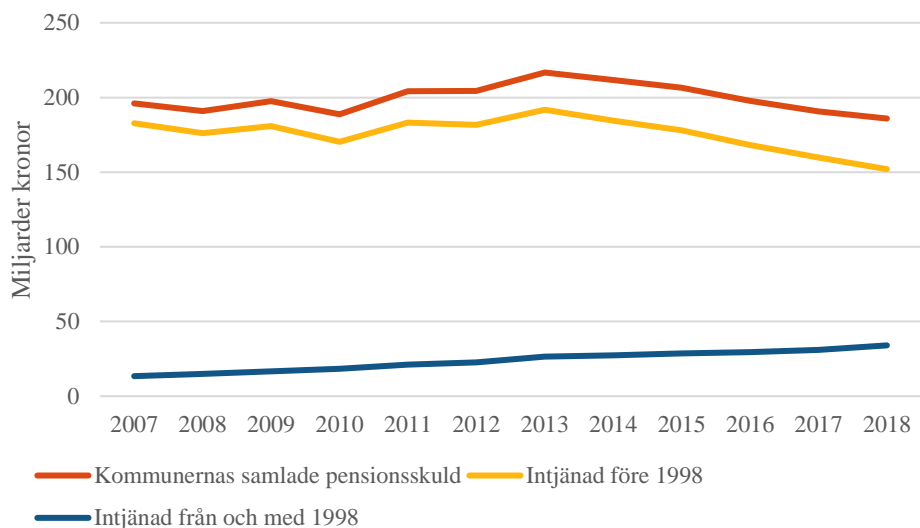
6.3. Pensionsskuld för förmånsbestämda pensioner

Förmånsbestämda pensioner ger upphov till pensionsskuld och inom kommun- och landstingssektorn var den skulden 384 (390) miljarder kronor i slutet av år 2018. Tjänstepensioner var helt förmånsbestämda fram till 1998 och det är skulduppbyggnaden fram till dess som utgör den största delen av dagens pensionsskuld, cirka 68 (70) procent, beräknat exklusive särskild löneskatt. Som andel av pensionsskulden inom det allmänna inkomstpensionssystemet, utgör den samlade pensionsskulden för förmånsbestämda tjänstepensioner i kommuner och landsting 4 procent.¹⁵

Vi ser i figurerna 7 och 8 nedan att utvecklingen av den förmånsbestämda pensionsskulden har varit något annorlunda i kommunsektorn jämfört med landstingssektorn. Medan kommunernas samlade pensionsskuld har minskat under senare år så är den samlade pensionsskulden i landstingssektorn relativt oförändrad. Den del av pensionsskulden som härrör från tiden fram till 1998 minskar i båda sektorerna men minskningstakten är något högre bland kommunerna. Den del av skulden som har byggts upp från och med 1998 har högre ökningstakt bland landstingen än i kommunerna. Notera att det är den reala skuldutvecklingen exklusive särskild löneskatt som visas i figurerna. Bilaga 6 visar pensionsskulden aggregerad för de båda sektorerna.

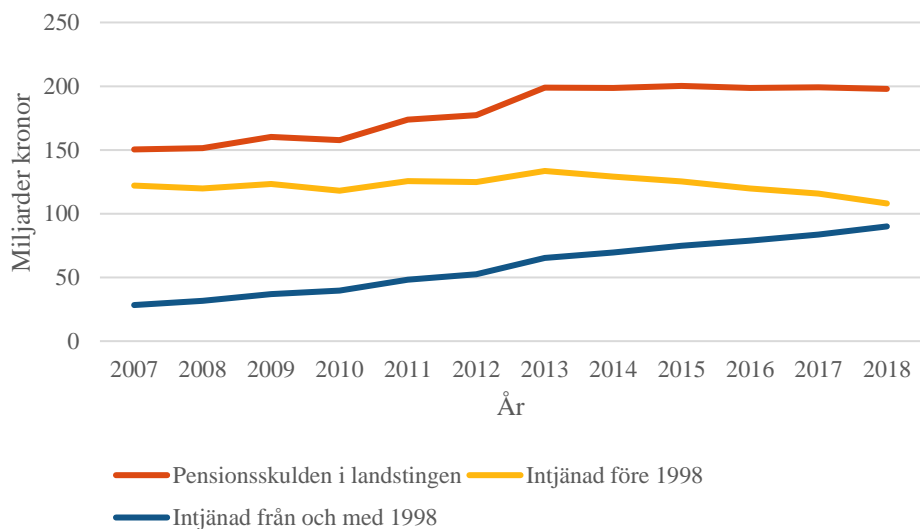
¹⁵ Pensionsskulden i inkomstpensionssystemet uppgick till 9 165 miljarder kronor 2018 ($384/9\ 165 = 0,04$).

Figur 7 Förmånsbestämd pensionsskuld i kommunsektorn, i 2018 års priser

Källa: Sveriges kommuner och landsting. Not: Uppgiften om pensionsskulden för förmånsbestämda pensioner är per den 31 december varje år och är beräknad exklusive särskild löneskatt.

Figur 8 Förmånsbestämd pensionsskuld i landstingssektorn, i 2018 års priser

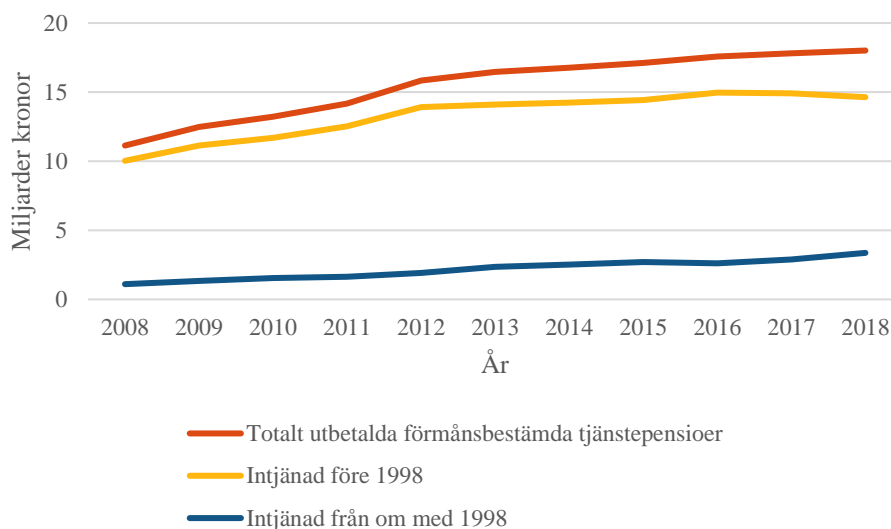
Källa: Sveriges kommuner och landsting. Not: Uppgiften om pensionsskulden för förmånsbestämd pension är per den 31 december varje år och är beräknad exklusive särskild löneskatt.

6.4. Utbetalningar

För 2018 uppgick utbetalningarna av förmånsbestämda pensioner i kommun- och landstingssektorn till drygt 18 miljarder kronor, varav 15 miljarder eller drygt 80 procent härrör från intjänandet före 1998. Utbetalningarna av förmånsbestämda tjänstepensioner ingår som sagt i beloppen för de samlade utbetalningarna som redovisas i rapporten ovan. Deras andel av de samlade tjänstepensionsutbetalningarna är cirka 12 (15) procent.

Figur 9 visar att utbetalningarna av förmånsbestämda pensioner från kommuner och landsting ökar över tid men att ökningstakten har mattats av under senare år. Av naturliga skäl är det utbetalningar för intjänande gjort före 1998 som utgör den största delen av utbetalningarna. Vi har inte tillgång till uppgifter uppdelade på respektive kommuner och landsting.

Figur 9 Utbetalda förmånsbestämda tjänstepensioner från kommuner och landsting, i 2018 års priser

Källa: Sveriges kommuner och landsting.

6.5. Sammanställning av beloppen för 2018

Tabell 4 visar en sammanställning av beloppen för förmånsbestämd tjänstepension inom kommun- och landstingssektorn per den 31/12 2018, uppdelat på nytt intjänande, kapital, pensionsskuld och utbetalningar.

Tabell 4 Pensionsbelopp för förmånsbestämda tjänstepensioner inom kommuner och landsting per 31/12 2018, i miljarder kronor

	Nytt intjänande	Kapital	Pensions-skuld	Utbetalningar
Kommun och landsting totalt, varav	13,6	74	384	18
-kommuner	5,7	25	186	-
-landsting	7,9	49	195	-
Summa	13,6	74	384	18

Källa: Sveriges kommuner och landsting. *Uppgift visar enbart utbetalning av pensioner intjänade från och med 1998. Not 1: Uppgifterna i tabellen är exklusive särskild löneskatt. För närmare information om innehållet i uppgifterna om nytt intjänande se bilaga 6. Not 2: I tabellen redovisas beloppet för den samlade pensionskulden för kommunsektorn men också den del av skulden som fanns före 1998, se kolumnerna 4 respektive 5. Not 3: Beloppen för de samlade utbetalningarna av förmånsbestämda pensioner redovisas i kolumn 6 medan kolumn 7 visar den del av utbetalningarna som härrör från intjänande före 1998. Not 4: n/a står för "inte tillgänglig" (not available).

7. Individuellt privat pensionssparande 1994–2018

På grund av att avdragsmöjligheten för privat pensionssparande upphörde för de allra flesta 2016 har inflödet till sparformerna minskat markant och är på så pass låg nivå att Riksbanken har beslutat att från och med 2019 upphöra med att inhämta uppgifter för statistik över IPS.

Pensionsmyndigheten kommer därför inte kunna fortsätta inkludera IPS i statistiken över Sveriges pensioner. I detta kapitel visar vi dock utvecklingen av beloppen i IPS för åren 1994–2018.¹⁶

7.1. In – och utbetalningar i IPS

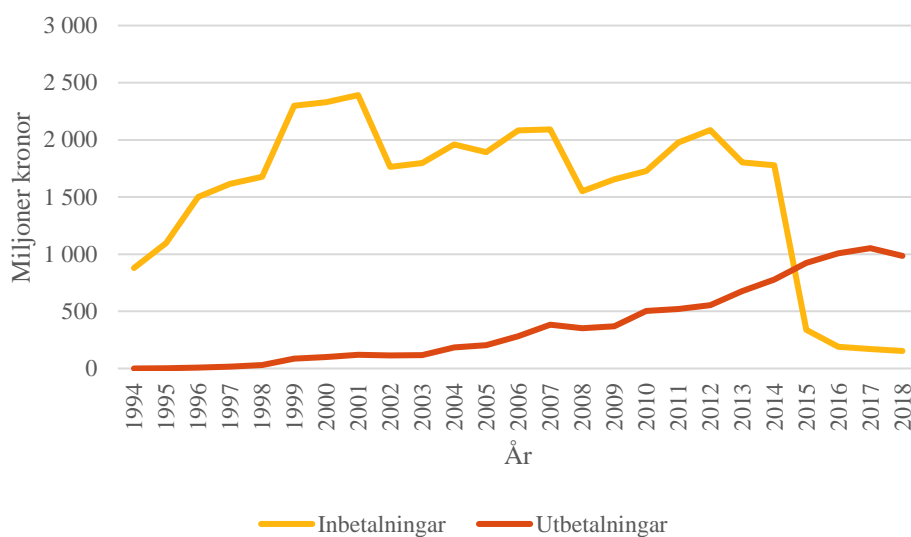
IPS infördes i juni 1994 och i slutet av det året hade spararna betalat in sammanlagt 879 miljoner kronor till 111 465 IPS-konton, det motsvarar i genomsnitt närmare 7 600 kronor per konto. De totala inbetalningarna till IPS var som högst 2001 med 2,4 miljarder kronor. De finansiella kriserna och begränsningarna i avdragsrätten under 2000-talet har påverkat utvecklingen negativt, se figur 10 nedan. Under 2015 sjönk inbetalningarna drastiskt, från cirka 1,8 miljarder kronor året innan till 338 miljoner kronor. Förklaringen till det är att avdragsmöjligheten för den stora majoriteten av den vuxna befolkningen upphörde från och med 2016. Därefter har inbetalningarna fortsatt att minska och mer än halverats till 153 miljoner kronor 2018.

Figur 10 visar också att uttagen av pensionsbeloppen har ökat stadigt under perioden och var som högst drygt 1 miljard kronor 2017. De minskade till 980 miljoner kronor 2018.

Inbetalningarna är markant högre än utbetalningarna under hela perioden fram till 2015. Det året vänder det drastiskt och utbetalningarna är nästan tre gånger högre än inbetalningarna.

¹⁶ Möjligheten att göra avdrag för privat pensionssparande har funnits sedan mitten av 1900-talet i Sverige, då enbart för individens sparande i traditionell pensionsförsäkring. Möjligheten utvidgades på 1990-talet, först med att pensionsförsäkringar kopplade till fonder infördes 1991 och sedan med att individuellt pensionssparande (IPS) infördes 1994. En väsentlig skillnad är att IPS inte har något försäkringsinslag utan individen kan välja att till exempel investera direkt i värdepapper eller spara på bankkonto.

Figur 10 In- och utbetalningar av individuellt pensionssparande 1994–2018, i 2018 års priser

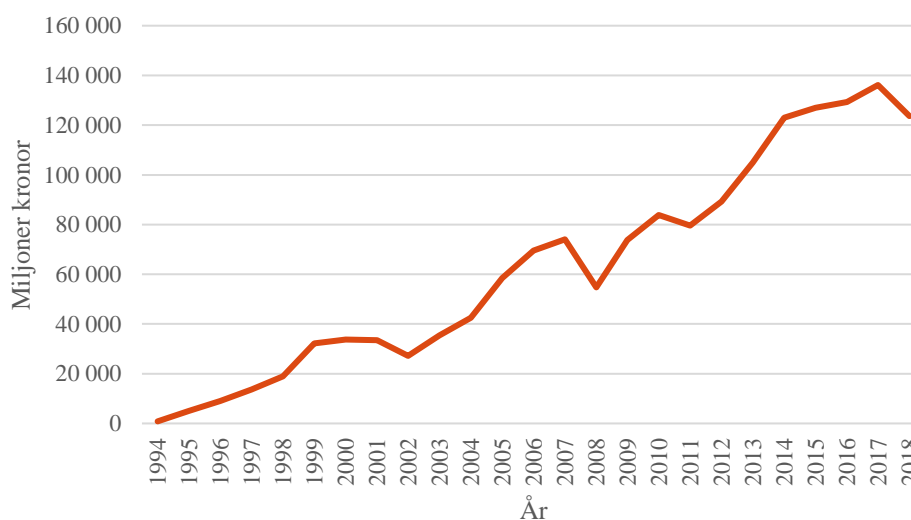

Källa: SCB:s Finansmarknadsstatistik 2018, tabell 7.15.

7.2. Pensionskapitalet i IPS

Det förvaltade kapitalet i IPS har ökat under perioden med några avbrott för åren med kraftiga börsnedgångar, se figur 11. Kapitalet var som störst 2017 och uppgick då till sammanlagt 136 miljarder kronor. Året därpå hade kapitalet minskat till 124 miljarder kronor.

Figur 11 Det förvaltade kapitalet i individuellt pensionssparande per den 31 december 1994–2018, i 2018 års priser

Källa: SCB:s Finansmarknadsstatistik 2018, tabell 7.15.

Att kapitalet har fortsatt att växa under åren trots att avdragsutrymmet har begränsats och till slut tagits bort helt för majoriteten av den vuxna befolkningen kan bero på god avkastning men också på att inbetalningarna har överstigit utbetalningarna fram till 2015. Antalet IPS-konton har ökat stadigt under perioden och var som flest med 1 769 080 konton år 2013, därefter minskar antalet till 1 423 613 konton 2018.

Ett beräknat genomsnittligt belopp per IPS-konto var som mest 2017 och uppgick till 90 800 kronor. Året därpå hade genomsnittsbeloppet minskat till 86 800 kronor per konto. Det genomsnittliga beloppet följer i stort samma mönster som det totala pensionskapitalet i IPS.

Referenser

Sveriges kommuner och landsting (2017), RIPS 17–Riktlinjer för beräkning av pensionskund.

Bilaga 1 Underlag till figurerna

Inkomstgrundad allmän pension

Tabell 5 Nominella uppgifter för inkomstpension och tilläggs pension, miljarder kronor per den 31/12 respektive år

	Inbetald pensionsavgift	Förvalt kapital	Utbetalning
2006	184	858	176
2007	190	898	186
2008	203	707	199
2009	203	827	217
2010	205	895	220
2011	216	873	220
2012	222	958	236
2013	227	1058	254
2014	236	1184	255
2015	246	1230	265
2016	257	1321	282
2017	267	1412	296
2018	278	1383	304

Källor: Balansräkningen i respektive års Orange rapport – Pensionssystemets årsredovisning.

Not 1: Kolumnen "Förvalt kapital" i tabellen summerar det kapital som förvaltas inom inkomstpensionen och premiepensionen. För inkomstpensionen ingår det förvaltade kapitalet i Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna, det så kallade buffertkapitalet. För premiepensionen ingår försäkringstillgångarna (fondförsäkringen och traditionell försäkring), kapitalet i den tillfälliga förvaltningen och övriga tillgångar.

Premiepension

Tabell 6 Nominella uppgifter för premiepension, miljarder kronor per den 31/12 respektive år

	Inbetald pensionsavgift	Förvalt kapital	Utbetalning
2006	50	269	0,2
2007	28	311	0,5
2008	30	233	0,8
2009	31	344	0,8
2010	33	443	1
2011	35	434	2
2012	37	515	2
2013	36	648	3
2014	36	812	4
2015	39	896	6
2016	40	1024	7
2017	41	1187	9
2018	46	1189	10

Källor: Balansräkningen i respektive års Orange rapport – Pensionssystemets årsredovisning.

Not 1: Kolumnen "Förvalt kapital" i tabellen summerar det försäkringskapital som förvaltas inom premiepensionen. Försäkringstillgångarna summerar kapitalet i fondförsäkringen, traditionell försäkring och den tillfälliga förvaltningen. Not 2: Beloppen för premiepension ingår även tabell B1 ovan som visar beloppen för hela den inkomstgrundande allmänna pensionen. Not 3: Beloppen för år 2010 är hämtade från Orangerapport för 2011 som har reviderade uppgifter för 2010.

Tjänstepension

Tabell 7 Nominella uppgifter för tjänstepension, miljarder kronor per den 31/12 respektive år

	Inbetald pensionsavgift	Förvaltad kapital	Utbetalning från 65 års ålder	Utbetalning från 55 års ålder
2006	94	1 075	44	74
2007	116	1 249	49	78
2008	115	1 303	54	81
2009	117	1 371	60	88
2010	125	1 544	65	92
2011	124	1 710	73	96
2012	121	1 750	80	101
2013	135	1 982	86	106
2014	147	2 262	91	108
2015	160	2 415	98	115
2016	157	2 606	102	118
2017	171	2 849	108	121
2018	194	2 924	114	127

Not: Nytt i tabellen för i år är att utbetalningar från 55 års ålder redovisas.

Avdragsgillt privat pensionssparande

Tabell 8 Nominella uppgifter för avdragsgillt privat pensionssparande, miljarder kronor per den 31/12 respektive år

	Inbetalt sparbelopp	Förvalt kapital	Utbetalning från 65 års ålder	Utbetalning från 55 års ålder
2006	16	396	11	16
2007	12	424	17	17
2008	11	393	18	18
2009	11	407	15	19
2010	11	428	16	19
2011	10	412	17	20
2012	10	418	18	21
2013	10	442	19	21
2014	9	475	20	23
2015	4	488	22	24
2016	3	488	22	26
2017	2	495	23	26
2018	2	476	23	26

Not: Beloppet för 2016 års utbetalningar är korrigerat sedan föregående års rapport.

8. Bilaga 2 Datakällor

Underlagen till rapportens statistik är hämtade från en sammanställning av Sveriges pensioner i olika årgångar av Orange rapport (Pensionssystemets årsredovisning). Uppgifterna i underlagen är i sin tur hämtade från olika källor och dessa redogör vi för i denna bilaga. Andra källor kan ha använts för tidigare år och det medför, som vi nämner ovan i rapporten, att jämförelsen av beloppen över tid inte blir helt rätt.

Inkomstgrundad allmän pension

Uppgifterna om inkomstgrundad allmän pension är hämtade från tidigare års resultat- och balansräkningar i Orange rapport. Uppgifterna om buffertkapitalet i Första–Fjärde och Sjätte AP-fonden finns med i resultat- och balansräkningen för inkomstpensionen i Orange rapport, men kan också hämtas från respektive AP-fonds årsredovisning.

Tjänstepension

Definitioner och tryggaformer

Med tjänstepension (pension i anställning) avser vi arbetsgivarens löften om pension (till sina anställda) som tryggas i skatterettsligt godkända tryggaformer för pensionsutfästelser. Det kollektivavtalade tjänstepensionerna baseras på dessa tryggaformer och med vår definition fångar vi den absoluta merparten av de pensioner och pensionssparande som finns utanför det allmänna pensionssystemet.

- De skatterettsliga tryggaformerna är:
- Pensionsförsäkring
- Överföring till pensionsstiftelse
- Avsättning i balansräkning i förening med kreditförsäkring eller liknande
- Kommuner, landsting och stat kan som arbetsgivare därutöver trygga pensionsutfästelser genom beskattningsrätten. De kan alltså göra avsättningar i balansräkningen utan att kreditförsäkra beloppen.

En del arbetsgivare använder sig av flera tryggaformer inom ett och samma kollektivavtalsområde, till exempel inom avtalsområdet ITP2 är det vanligt att beloppen i pensionsstiftelser är kreditförsäkrade.

Förvaltad tjänstepensionskapital

Pensionsförsäkringar förvaltas av livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna.

Uppgifter om livbolagens förvaltade pensionskapital hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (årsrapport livförsäkringsföretag – försäkringsbestånd, FLHY), som i sin tur inhämtar och bearbetar uppgifterna från Finansinspektionen. Livbolagen har inrapporteringskyldighet till inspektionen som är tillsynsansvarig

myndighet. Enligt uppgift ingår inte uppgift om förvaltad kapital för en del av de mindre bolagen.

Uppgifter om tjänstepensionskassornas förvaltrade kapital hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (årsrapport tjänstepensionskassor – försäkringsbestånd, FTGY). Tidigare år har vi hämtat uppgifterna från Statistiska centralbyrån (SCB) och då har kapitalet representeras av kassornas balansomslutning. SCB har i sin tur hämtat uppgifterna från Finansinspektionen som är tillsynsansvarig myndighet för pensionskassorna.

Det tjänstepensionskapital som förvaltas i pensionsstiftelser, i kommunernas och landstingens pensionsportföljer ingår inte i statistiken över förvaltad pensionskapital. Enligt PRI Pensionsgarantis årsredovisning för 2018 uppgår deras försäkringsansvar till 260 miljarder kronor och cirka 87 procent av beloppet utgörs av förmånsbestämda pensionsutfästelser i egen regi enligt ITP2. Resterande del utgörs av andra kollektivavtal än ITP; individuella avtal, chefs pensioner, avgångspensioner och kompletteringar av ITP för exempelvis ledande befattningshavare. En del av det belopp som har kreditförsäkrats finns i pensionsstiftelser.

Premier för tjänstepension

Uppgifterna över tjänstepensionspremier som betalats in till livförsäkringsbolag hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (kvartalsrapporter, årsvärden), som i sin tur inhämtar och bearbetar uppgifterna från Finansinspektionen. Livbolagen har inrapporteringskyldighet till Finansinspektionen som är tillsynsansvarig myndighet. Enligt uppgift ingår inte uppgifter om premier för en del av de mindre bolagen.

Uppgifter över premier som betalats in till tjänstepensionskassor hämtar vi också från Svensk försäkrings statistikdatabas (årsrapporter, FTCY). Tidigare år har vi fått uppgifterna från SCB, som i sin tur har inhämtat och bearbetat uppgifter från Finansinspektionen. Tjänstepensionskassor har i likhet med livbolagen inrapporteringskyldighet till Finansinspektionen som är tillsynsansvarig myndighet även för pensionskassorna.

Beloppen för statsanställdas premier hämtar vi från SPV:s årsredovisning. Inbetalda premier till Kåpan ingår i statistiken över tjänstepensionskassor.

Avsättningar för att trygga förmånsbestämda pensionsutfästelser ingår inte i statistiken över premier. Det innebär att kreditförsäkrade utfästelser och överföringar till pensionsstiftelser inte ingår i vår statistik. Uppgifter om förmånsbestämda tjänstepensioner som före 1998 tryggades via beskattningsrätten i kommuner och landsting ingår inte heller i vår övergripande statistik men vi redovisar dessa uppgifter i ett separat kapitel.

Utbetalningar av tjänstepension

Rapportens uppgifter om utbetalda tjänstepensioner baseras på SCB:s tabell 'Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension'. Det är enbart statistik över utbetalningar till åldersgrupperna 65 år och äldre som ingår i vår rapport Sveriges pensioner. De yngsta åldersgrupperna i tabellen (55–64 år) är exkluderade i vår statistik.

Avdragsgillt privat pensionssparande

- En person kan spara till sin ålderdom på många olika sätt, till exempel:
- Privat pensionsförsäkring
- Individuellt pensionssparande (IPS)
- Kapitalförsäkring eller investeringssparkonto
- Direktsparande i aktier och obligationer
- Aktiefonder och obligationsfonder etc.
- Bankkonton
- Kontanter
- Amortering av bostadslån

I rapporten ingår enbart avdragsgillt pensionssparande, det vill säga de två första punkterna ovan. Det totala pensionssparandet är med all säkerhet betydligt högre men det finns inte tillgängliga uppgifter för annat privat pensionssparande.

Förvaltat kapital och premier för avdragsgillt privat pension

Livförsäkringsbolagens uppgifter om kapital och premier hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (årsrapport livförsäkringsföretag – försäkringsbestånd, FLHY, respektive kvartalsrapporter, årsvärden). Från samma databas hämtar vi även tjänstepensionskassornas uppgifter om kapital i pensionsförsäkringar (årsrapport tjänstepensionskassor – försäkringsbestånd, FTGY). Premier för tjänstepensionskassornas privata pensionsförsäkringar går inte att särskilja från premier för tjänstepensionsförsäkring. Underlaget till statistikdatabasen kommer från Finansinspektionen.

Uppgifter om kapital och inbetalningar till individuellt pensionssparande (IPS) hämtar vi från SCB:s finansmarknadsstatistik, avsnitt 7.15.

Utbetalningar av privat avdragsgill pension

Uppgifterna om utbetalningar hämtar vi från SCB:s tabell Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension. Den yngsta åldersgruppen i tabellen (55–64 år) är exkluderade.

Bilaga 3 Tjänstepensionsplanerna

I bilagan beskriver vi tjänstepensionsplanerna i korthet.

Rapportens definition av tjänstepension

Med tjänstepensioner avser rapporten de skatterättsligt godkända trygghandformerna för pensionsutfästelser. De kollektivavtalade tjänstepensionerna, och därmed den absoluta merparten av allt pensionssparande utanför det allmänna pensionssystemet, baseras på dessa trygghandformer.

Tjänstepensionsplanerna

Tjänstepensionen regleras i överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare (i regel genom arbetsgivareorganisation och fackförbund) i så kallade kollektivavtal. Tjänstepensionen är alltså inte lagstadgad. Cirka 90 procent av arbetsgivarna omfattas av kollektivavtal. Arbetsgivare kan också sluta pensionsavtal direkt med de enskilda arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal.

Tjänstepensionen kompletterar den allmänna pensionen genom att individen får en större andel av inkomsten i pension för den delen av lönen som uppgår till och med det så kallade taket i socialförsäkringen (7,5 inkomstbasbelopp). Tjänstepensionen kompletterar även genom att fylla på för inkomster över taket. Inkomster över 7,5 inkomstbasbelopp är inte pensionsgrundande i det allmänna pensionssystemet.

Tjänstepensionsområdet är komplext i och med att tjänstepensionsplanerna varierar mellan de olika avtalsområdena och att avtalen förhandlats om ett flertal gånger. Omförhandlingarna har medfört det att det finns flera generationsspecifika avtal inom ett och samma avtalsområde. Tidigare fanns det i stort sett enbart förmånsbestämd tjänstepension men under de senaste 20 åren har inslaget av avgiftsbestämda pensioner ökat. I flera avtal finns en kombination av förmåns- och avgiftsbestämda pensioner där den avgiftsbestämda delen utgör ett mindre komplement. Parallellt har trenden varit en övergång från förmånsbestämda pensioner till helt avgiftsbestämda pensioner för yngre generationer av arbetstagare.

De fyra största avtalsområdena dominerar marknaden för tjänstepensioner och är följande:

- ITP för flertalet privatanställda tjänstemän
- SAF-LO för flertalet privatanställda arbetare
- KAP-KL/AKAP-KL för kommun- och landstingsanställda
- PA 16 för statligt anställda tjänstemän

ITP – privatanställda tjänstemän

I huvudsak finns det två ITP-planer,

- ITP1 omfattar tjänstemän födda 1979 eller senare
- ITP2 omfattar tjänstemän födda 1978 eller tidigare

ITP1 är avgiftsbestämd och för inkomster upp till och med 7,5 inkomstbasbelopp betalar arbetsgivaren in 4,5 procent av den anställdes pensionsmedförande lön i premie. För den delen av lönen som överstiger taket betalar arbetsgivaren in en premie motsvarande 30 procent. Arbetstagare väljer själv förvaltare och sparform för ena halvan av beloppet, andra halvan måste placeras i en traditionell försäkring.

ITP2 är i grunden förmånsbestämd med en kompletterande avgiftsbestämd del, ITPK. Att pensionen är förmånsbestämd betyder att pensionen är bestämd på förhand.

ITP2 innebär att arbetstagaren garanteras följande pensionsnivåer av slutlönen:

Årslön:	Pension i procent av lönedel
Upp till 7,5 inkomstbasbelopp	10 procent
7,5 – 20 inkomstbasbelopp	65 procent
20 – 30 inkomstbasbelopp	32,5 procent

ITPK utgör 2 procent av pensionsmedförande lön och arbetstagaren väljer själv placeringen av premien.

SAF-LO – privatanställda arbetare

Tjänstepension för privatanställda arbetare är avgiftsbestämd. Arbetsgivaren betalar in 4,5 procent av den anställdes pensionsmedförande lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, och 30 procent på den del av lönen som är över 7,5 inkomstbasbelopp i en pensionsförsäkring.

Arbetstagaren väljer själv hur pensionspremien ska förvaltas.

KAP-KL/AKAP-KL – kommun- och landstingsanställda

Inom kommuner och landsting finns det i huvudsak två tjänstepensionsplaner, KAP-KL eller AKAP-KL.

KAP-KL gäller för dem som är födda 1985 eller tidigare. Tjänstepensionens utformning beror på arbetsinkomstens storlek. Grunden är avgiftsbestämd pension och för årsinkomster upp till 30 inkomstbasbelopp sätts 4,5 procent av lönen av till en pensionsförsäkring. Arbetstagaren väljer själv förvaltare

av pensionsmedlen. För månadsinkomster mellan 7,5 inkomstbasbelopp och 20 inkomstbasbelopp är tjänstepensionen förmånsbestämd. Nivån på den förmånsbestämda pensionen beror dels på den anställdes födelseår och dels på den anställdes genomsnittliga lön i slutet av arbetslivet. En anställd född 1946 eller tidigare får 62,5 procent av lönen i tjänstepension. För anställda födda efter 1946 trappas procentsatsen ned fram till och med födelseåret 1967. Anställda födda 1967 eller senare får 55 procent av lönen i tjänstepension.

AKAP-KL gäller för dem som är födda 1986 eller senare. Pensionen är helt avgiftsbestämd. Avgiften uppgår till 4,5 procent av arbetstagarens halvårslön upp till 3,75 inkomstbasbelopp, och till 30 procent av halvårslön över 3,75 inkomstbasbelopp upp till 15 inkomstbasbelopp.

Före 1998 var tjänstepensionen i kommuner och landsting förmånsbestämd och skuldfördes i balansräkningen.

Tabell 9 Ålderspensionsförmåner i kommuner och landsting enligt olika tjänstepensionsavtal sedan 1985

Period	Pensionsavtal	Under "taket"	Över "taket"
1985-1997	PA-KL	Förmånsbestämt	Förmånsbestämd
1998-2005	PFA	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt
2006-	KAP-KL	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt

Källa: Sveriges kommuner och landsting (2017). Not: tabellen är förenklad. Till exempel har individens födelseår betydelse för vilket avtal han eller hon tillhör.

Förtroendevalda har också pensionsrätt i anställning men reglerna för deras pensioner fastställs inte genom ett centralt kollektivavtal. Det är upp till varje kommun och landsting att fastställa pensionsbestämmelserna. De flesta brukar anta de bestämmelser som rekommenderas av SKL.

Bestämmelserna OPF-KL gäller för förtroendevalda som tillträdde efter 2014 års val. Dessa bestämmelser skiljer mot de tidigare genom att de omfattar samtliga förtroendevalda och det rör sig om 30 000–40 000 personer. OPF-KL innebär att individen får ett omställningsstöd för tiden fram till 65 års ålder och en avgiftsbestämd pension från och med 65 års ålder.

De tidigare bestämmelserna PBF och PRF-KL omfattade bara förtroendevalda med uppdrag på minst 40 procent, cirka 1 300 personer. Dessa bestämmelser var mer förmånliga i och med att det var möjligt att få full pension livet ut efter tolv års uppdrag.

PA 16 – för statligt anställda

De huvudsakliga avtalen om tjänstepension inom den statliga sektorn är PA 16 avdelning I och PA 16 avdelning II.

PA 16 avdelning II omfattar dem som är födda 1987 eller tidigare. För denna grupp består tjänstepensionen av tre delar, varav två är avgiftsbestämda och en är förmånsbestämd.

För de delar som är avgiftsbestämda sätter arbetsgivaren av dels 2 procent av lönen till en traditionell pensionsförsäkring som förvaltas av KÅPAN Pensioner och dels 2,5 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fonder.

Den förmånsbestämda delen innebär att arbetstagaren garanteras en viss andel av slutlönen i tjänstepension. I PA 16 avdelning II minskar inslaget av förmånsbestämd del ju senare år individen är född. För födda 1943 motsvarar tjänstepensionen 9,5 procent av slutlönen upp till 7,5 inkomstbasbelopp, 64,85 procent av slutlönen mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp och 32,40 procent för slutlön mellan 20–30 inkomstbasbelopp. Den som är född 1973 eller senare får ingen garanterad del av slutlönen i tjänstepension för lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp. Däremot garanteras han eller hon en tjänstepension som motsvarar 60 procent av slutlönen för den del av slutlönen som uppgår till mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp och motsvarande 30 procent av slutlönen för den del av slutlönen som uppgår till mellan 20–30 inkomstbasbelopp.

PA 16 avdelning I omfattar dem som är födda 1988 eller senare. Denna grupp av arbetstagare har inget inslag av förmånsbestämd del men däremot tre avgiftsbestämda delar. Även här sätter arbetsgivaren av på lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, dels 2 procent av lönen i en traditionell pensionsförsäkring förvaltat av KÅPAN Pensioner och dels 2,5 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fonder. För lön över 7,5 inkomstbasbelopp sätter arbetsgivaren av 10 procent av lönen i en traditionell pensionsförsäkring förvaltat av KÅPAN Pensioner och dels 20 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fonder. Därutöver sätter arbetsgivaren av 1,5 procent av lönen som kan användas för att komplettera pensionen i fall arbetstagaren vill gå ned i arbetstid inför pensioneringen. Denna sistnämnda del förvaltas av KÅPAN Pensioner i en traditionell försäkring.

Bilaga 4 Tjänstepensionskapitalet

I bilagan ger vi en övergripande bild av kapitalet i tjänstepensionssystemet.

För att arbetsgivarens avsättningar skatterättsligt ska betraktas som pension till de anställda behöver pensionsutfästelserna vara tryggade i pensionsförsäkring, överföring till pensionsstiftelse samt avsättning i balansräkning i förening med kreditförsäkring eller liknande. Kommuner, landsting och stat kan som arbetsgivare därutöver trygga pensionsutfästelser genom avsättning i balansräkning utan kreditförsäkring. De anses genom sin beskattningsrätt kunna garantera pensionsutbetalningar.

Valet av tryggandeform styr naturligtvis huruvida det finns ett pensionskapital avsatt att förvalta och hur dessa medel i så fall är investerade. Samtidigt finns det en stark koppling mellan tjänstepensionens utformning (avgifts- eller förmånsbestämd) och valet av tryggandeform.

Pensionsutfästelser för avgiftsbestämda tjänstepensioner tryggas nästan uteslutande i pensionsförsäkring. Det medför att i stort sett hela kapitalet för avgiftsbestämda pensioner förvaltas av livförsäkringsbolag och pensionskassor. Förmånsbestämda tjänstepensioner kan också tryggas genom pensionsförsäkring men det är vanligt att någon av de övriga tryggandeformerna används. Det är också vanligt att tillämpa en kombination av tryggandeformer för samma pensionsutfästelser, till exempel kan pensionskapitalet i pensionsstiftelse vara kreditförsäkrat.

Tryggandeformerna medför att tjänstepensionskapitalet finns i följande organisationer:

- Livförsäkringsbolag
- Tjänstepensionskassor (KÅPAN Pensioner ingår här)
- Statens tjänstepensionsverk (SPV) som på uppdrag av staten förvaltar det statliga tjänstepensionskapitalet
- Privata bolag som gör avsättningar i balansräkning (mot kreditförsäkring och/eller överföring till pensionsstiftelse)
- Pensionsstiftelser
- Kommuners och landstings avsättningar i balansräkningen
- Kommuners och landstings särskilda pensionsportföljer.

PRI Pensionsgaranti är det enda företaget i Sverige som kreditförsäkrar pensionsåtaganden och pensionsstiftelser. De träder in när en arbetsgivare inte klarar sina åtaganden (när en så kallad skada har inträffat). PRI Pensionsgaranti förvaltar alltså inte pensionskapital.

I dagsläget finns det 624 aktiva pensionsstiftelser i Sverige, enligt uppgift från Länsstyrelsen i Stockholm. Sveriges pensionsstiftelsers förening (SPFA) är en ideell och frivillig intresseorganisation för de största pensionsstiftelserna och hade 50 medlemmar vid utgången av 2018.

Medlemmarnas förvaltade kapital uppgick till cirka 200 miljarder kronor i slutet av 2018, enligt SPFA:s årsredovisning för 2018.

Tjänstepensionskapitalet och avtalsområde

Privatanställda tjänstemän

Det största enskilda avtalsområdet för privatanställda tjänstemän är ITP (Industrins och handelns tilläggs pension). Inom ITP 1 är tjänstepensionen enbart avgiftsbestämd och förvaltas av livförsäkringsbolag. Inom ITP 2 är tjänstepensionen både avgifts- och förmånsbestämd. Den avgiftsbestämda delen förvaltas av livförsäkringsbolagen. En del arbetsgivare väljer att trygga den förmånsbestämda delen genom pensionsförsäkring i Alecta (tjänstepensionsföretag) som i sin tur har en traditionell förvaltning av medlen. Andra arbetsgivare låter kapitalet arbeta kvar inom företaget eftersom de antar att det ger en bättre långsiktig kapitalavkastning, de gör en så kallad pensionsavsättning i balansräkningen. Arbetsgivaren behöver i detta fall trygga pensionsutfästelsen antingen genom överföring till pensionsstiftelse eller genom kreditförsäkring. Inom ITP 2 är avtalet sådant att kapitalet i pensionsstiftelserna måste vara kreditförsäkrat.

PRI Pensionsgaranti kreditförsäkrar som sagt pensionsåtaganden och pensionsstiftelser. De förvaltar alltså inte pensionskapital.

Pensionsstiftelser förvaltar det tjänstepensionskapital som stiftelsen har i uppdrag att förvalta.

Flera andra avtalsområden för privatanställda tjänstemän, till exempel på bankområdet, har valt att dels fortsätta med förmånsbestämda pensioner och dels trygga sina pensionsåtaganden genom överföring till pensionsstiftelse.

Många arbetsgivare inom den privata tjänstemannasektorn tryggar pensionsåtagandena genom pensionsförsäkring hos en tjänstepensionskassa.

Privatanställda arbetare

Det dominerande avtalsområdet för privatanställda arbetare är SAF-LO och de har avgiftsbestämda tjänstepensioner. Tjänstepensionskapitalet i denna sektor förvaltas i livbolag och tjänstepensionskassor.

Anställda inom kommuner och landsting

Fram till och med 1997 var tjänstepensioner inom kommuner och landsting förmånsbestämda. I regel sattes inga medel av för framtida utbetalningar, istället tryggades åtagandena genom beskattningsrätten. För att utjämna belastningen av pensionsskulden över tid så har en del kommuner och landsting försäkrat skulden genom pensionsförsäkringar till de anställda. Dessa pensionsförsäkringar är för förmånsbestämda pensioner och finansieras genom premier till ett försäkringsbolag, samtidigt som pensionsutfästelsen är tryggad genom beskattningsrätten.

Landstingen har historiskt sett haft låga investeringar och pensionsmedel har därför kunna sättas av till särskilda portföljer som landstingen förvaltar. I stort sett alla landsting har pensionsportföljer att förvalta, med undantag för de tre största landstingen som använder medlen till investeringar och

förutsätter att skatteunderlaget ska finansiera pensionsskulden. De tre största landstingen har stora investeringar i sjukvården/sjukhus.

Landstingen (och en del kommuner) har fått medel till pensionsportföljen genom att sätta upp resultatmål. Om resultatet överstiger målet blir det pengar över till pensionsportföljen.

Från och med 1998 är tjänstepensionerna inom kommuner och landsting i stort sett enbart avgiftsbestämda och arbetsgivarna betalar löpande in avgiften till pensionsförsäkringar. Pensionskapitalet förvaltas alltså av livbolagen. Förmånsbestämda tjänstepensioner förekommer fortfarande inom en del kommuner och landsting men de utgör ett begränsat antal. En del av dessa kommuner och landsting tryggar utfästelserna fortsatt genom beskattningsrätten medan andra väljer att betala in premier till pensionsförsäkring.

Statligt anställda

Inom den statliga sektorn är SPV och KÅPAN Pensioner de dominerande kapitalförvaltarna. SPV förvaltar premierna för den förmånsbestämda delen och KÅPAN Pensioner förvaltar de avgiftsbestämda delarna.

Bilaga 5 Privat pensionssparande

I bilagan beskriver vi det privata avdragsgilla pensionssparandet i korthet.

Rätt till skatteavdrag på privat pensionssparande har funnits under lång tid i Sverige och har omfattat alla som betalar skatt i Sverige. Avdragsreglerna har ändrats över tid och avdragsutrymmet har successivt minskat.

Avdragsrätten för privat pensionssparande slopades 2016 för dem som har tjänstepension i sin anställning, det vill säga för den breda majoriteten av anställda. Numera är det endast den som inte har tjänstepension i sin anställning som har rätt till skatteavdrag för privat pensionssparande.

Avdrag för privat pensionssparande kan göras med upp till 35 procent av inkomsten (lönen för anställda och inkomst från näringsverksamheten för egenföretagare) men högst 10 prisbasbelopp (455 000 kronor år 2018).

Sparande måste ske i pensionsförsäkring eller i individuellt pensionssparkonto (IPS).

www.pensionsmyndigheten.se

